

Presvedčenie učiteľa a výučba gramatiky angličtiny

Luboš Masaryk

Úvod

Táto štúdia je súčasťou môjho dizertačného projektu, ktorý sa zameriava na presvedčenie učiteľov a učenie sa gramatiky objavovaním pri výučbe angličtiny ako cudzieho jazyka na stredných školách (ISCED 2 a 3) na Slovensku. Slovenská maturitná skúška z cudzích jazykov sa skladá z troch častí – externého testu, písomnej formy internej časti a ústnej formy internej časti. Druhá časť externého testu – použitie jazyka – testuje gramatiku a lexiku, kde učiaci sa musia analyzovať tri texty a vybrať vhodné gramatické štruktúry na doplnenie. Od roku 2009 učiaci sa dosahujú najnižšiu úspešnosť v tejto časti testu na oboch úrovniach, B1 aj B2¹ (NÚCEM 2009: 21). Navyše, NÚCEM² (2009: 23) vykazuje problémy pri používaní gramatiky a jazykových štruktúr aj v písomnej forme internej časti³.

Výsledky týchto správ naznačujú možnosť, že učiaci sa nie sú dostatočne zapojení a aktívni pri výučbe gramatiky angličtiny. Keďže učitelia sú tí, ktorí volia spôsoby a metódy výučby, je dôležité poznať ich presvedčenie o jednotlivých prístupoch k výučbe gramatiky, porovnať toto presvedčenie s ich činnosťami vo výučbe a preskúmať dôvod možných rozdielov medzi presvedčením a tým, čo sa odohráva vo výučbe.

Cieľom tejto štúdie je oboznámiť čitateľov s problematikou výučby gramatiky cudzích jazykov na stredných školách, predstaviť niektoré základné pojmy s tým súvisiace a predstaviť niektoré štúdie a ich výsledky, ktoré sa danou problematikou doteraz zaoberali.

1 Vymedzenie pojmov

1.1 Presvedčenie učiteľa (*teachers' beliefs*)

Presvedčenie učiteľa je často diskutovaná téma v oblasti výskumu a výučby cudzích jazykov najmä v zahraničnej literatúre, čo je možno vidieť v prácach napríklad Borga (1998; 1999), Breena et al. (2001) a Hosovej a Kekeca (2014), ktorí naznačujú, že presvedčenie učiteľa má vplyv na rozhodnutia, ktoré učitelia robia vo výučbe vzhľadom na voľbu vyučovacej metódy

---

¹ Jazykové úrovne podľa SERR

² Národný ústav certifikovaných meraní SR

³ Podobné zistenia boli uvedené aj v správach NÚCEMu z nasledujúcich rokov, kedy rozdiel medzi úspešnosťou dosiahnutou v testovaní receptívnych zručností (písanie a čítanie) a použitím jazyka (gramatika a lexika) bol v priemere až 19% (viď Správa o výsledkoch EČ a PFIČ MS, NÚCEM z rokov 2015, 2016, 2017, 2018).

či zadávania inštrukcií. Podľa Borga (2003) presvedčenie učiteľa je súčasťou väčšieho pedagogického systému, ktorý Borg (1998: 9) definuje ako „presvedčenie, vedomosti, teórie, domnienky a postoje, ktoré učitelia majú o rôznych aspektoch ich práce“. Richardsonová (1996) uvádza, že presvedčenie učiteľa predstavuje prepojenie medzi výučbou a názormi, a myšlienkami učiteľov, ktoré učitelia pokladajú za správne. Podobne aj Verloop et al. (2001) vnímajú presvedčenie učiteľa ako osobné hodnoty a ideológie učiteľov. Williamssová a Burden (1997) navyše tvrdia, že presvedčenie učiteľa je kultúrne viazané, formované v mladom veku a odolné voči zmenám. Podľa Breena et al. (2001: 473) presvedčenie učiteľa ovplyvňuje aj to, „ako učitelia zorganizujú interakciu medzi učiacim sa, učiteľom a učivom v konkrétnej triede s konkrétnymi zdrojmi“.

V česko-slovenskom kontexte sa stretávame s pojmom pedagogické myslenie učiteľov, ktoré podľa Průchu (2009) zahŕňa subjektívne teórie, učiteľovo vedomie, učiteľovo poňatie výučby a učiteľovo myslenie. Ďalší pojem, ktorý sa vyskytuje v česko-slovenskom kontexte je pojem učiteľovo poňatie výučby, ktorý Mareš et al. (1996: 12) vnímajú ako „základ pre učiteľovo uvažovanie o pedagogickej skutočnosti a pre jeho správanie“. V súvislosti s presvedčením učiteľa Švec (2014) používa pojem subjektívne teórie učiteľov, ktorý predstavuje komplexnú premennú, ktorá zahŕňa učiteľove názory, postoje, presvedčenie a emócie vzťahujúce sa k výučbe.

Na základe vymedzenia týchto pojmov a vzhľadom na vyššie uvedené definície možno považovať česko-slovenské pojmy za pojmy nadradené pojmu presvedčenia učiteľa. Skúmanie presvedčenia učiteľa je dôležité nielen pre pochopenie voľby vyučovacích metód, ale aj pre profesijný rast a rozvoj učiteľov (Borg 1999).

1.2 Gramatika v cudzojazyčnej výučbe

Úloha gramatiky vo výučbe cudzích jazykov a spôsob výučby gramatiky je často diskutovaná téma v oblasti výskumu a výučby cudzích jazykov. Na začiatok je dôležité vymedziť samotný pojem gramatika, ktorá býva definovaná z rôznych pohľadov. Cooková (2001: 19) uvádza, že viacerí lingvisti považujú gramatiku „za kľúčovú oblasť jazyka, okolo ktorej sa sústreďujú ostatné oblasti jazyka ako výslovnosť či slovná zásoba“. Podobne aj Swan (2005: xix) opisuje gramatiku ako „pravidlá, ktoré nám ukazujú ako kombinovať, usporiadať, alebo zmeniť slová, aby sme komunikovali správny význam“. Z didaktického pohľadu gramatické formy vyjadrujú význam, ktorý je vytvorený kombináciou slovnej zásoby, gramatiky, času, miesta a možnosti výberu (Ur 2012: 76). Harmer (2007: 33) pri opisovaní gramatiky tiež hovorí o možnosti výberu

jednotlivých gramatických vlastností – osoba, číslo, čas, atď.. Z jeho pohľadu gramatika predstavuje aplikovanie tohto výberu na tvorbu viet.

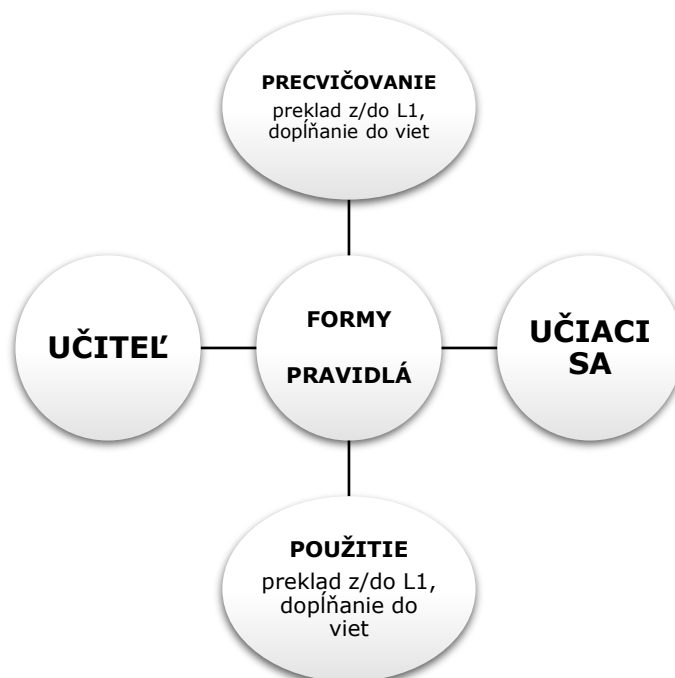
Niektorí autori (napr. Hedge 2000; Thornbury 2005; Cullen 2008; Lee/Schallert/Kim 2015) diskutujú o dôraze, ktorý je kladený na gramatiku vo výučbe cudzích jazykov. Hedgová (2000: 143) tvrdí, že vo výučbe cudzích jazykov u viacerých učiteľov gramatika a gramatické cvičenia tvoria podstatnú časť vyučovacej hodiny. Takéto hodiny cudzích jazykov sú prevažne zamerané na učiteľa a na precvičovanie foriem a pravidiel. Podobne uvažuje aj Thornbury (2005: 4), ktorý sa zamýšľa nad potrebou použitia gramatiky v každej komunikačnej situácii. Thornbury (2005) tvrdí, že použitie gramatiky závisí od sociálnej vzdialenosti (*social distance*), teda od toho, či účastníci komunikácie zdieľajú všeobecné vedomosti (*shared knowledge*). Podľa neho použitie gramatiky závisí aj od kontextu, v ktorom sa účastníci komunikácie nachádzajú a ten následne znižuje potrebu použitia gramatiky v komunikácii (2005: 4).

Na strane druhej niektorí autori zdôrazňujú potrebu výučby gramatiky v cudzojazyčnom vzdelávaní. Napríklad Greenbaum a Nelson (2002) prirovnávajú učenie sa jazyka k učeniu sa ako funguje ľudské telo, za účelom pochopenia samých seba. Podľa nich výučba gramatiky pomáha učiacim sa pochopiť podstatu jazyka, ktorej pochopenie im pomôže používať jazyk oveľa efektívnejšie. Podobne aj Cullen (2008) zdôrazňuje dôležitosť gramatiky v cudzojazyčnom vzdelávaní. Cullen (2008: 221) tvrdí, že „bez gramatiky sú učitelia odkázaní výhradne na lexiku a bezprostredný kontext kombinovaný s gestami“ a ďalšími prvkami neverbálnej komunikácie. Okrem toho, Lee et al. (2015) dodávajú, že výučba gramatiky cudzích jazykov pomáha učiacim sa dosiahnuť vyššiu úroveň jednotlivých jazykových kompetencií.

Učitelia cudzích jazykov vnímajú gramatiku ako oblasť jazyka, ktorú nie je jednoduché vyučovať a môže pôsobiť zastrašujúco ako na učiteľa, tak na učiacich sa. V práci Borga (1998: 9) možno vidieť snahu interpretovať a analyzovať „výučbu gramatiky v cudzojazyčnej triede z pohľadu osobného pedagogického systému učiteľa“. Vo všeobecnosti údaje, ktoré získal, ukazujú, že väčšina učiteľov vníma gramatiku ako podstatnú oblasť ich práce. Učitelia v jeho štúdiách (Borg 1998, 1999) zdôvodňovali toto vnímanie tým, že (a) učitelia sa očakávajú precvičovanie gramatiky na hodinách cudzích jazykov; (b) výučba gramatiky poukazuje na chyby, ktoré učitelia sa robia; (c) výučba gramatiky umožňuje učiteľovi meniť tempo hodiny; (d) precvičovanie gramatiky upevňuje pochopenie gramatiky učiacimi sa a učiteľovi ponúka diagnostické informácie o učiacich sa a ich potrebách.

1.3 Výučba gramatiky a učenie sa gramatiky objavovaním (*discovery grammar learning/ guided discovery*)

V súčasnosti existujú viaceré prístupy k výučbe gramatiky cudzích jazykov. Tradičná výučba gramatiky (viď obrázok 1) je stále považovaná za dôležitú súčasť výučby cudzích jazykov. Pri tomto spôsobe výučby sa pozornosť učiacich sa upriamuje na formy a štruktúry jazyka a prezentujú sa im gramatické pravidlá (Mohammed 1993: 59). Okrem toho, učitelia sa sú väčšinou pasívni účastníci výučby a sú mechanicky učení fakty o jazyku (Turek 2010: 387). Niektorí učitelia stále považujú precvičovanie gramatických foriem a preklad do materinského jazyka za dôležité súčasti výučby gramatiky, ktoré podľa nich pomáhajú učiacim sa pochopiť a osvojiť si daný cudzí jazyk (Masaryk 2012). Tradičná výučba gramatiky reflektuje na teórie behaviorizmu, ktoré podľa Lightbowna a Spadovej (2006: 34) zdôrazňujú memorovanie a formovanie návykov. Navyše, podľa nich, tieto teórie boli v sedemdesiatych rokoch považované za neadekvátne pre osvojovanie cudzích jazykov (2006: 35). Podľa Petrovitza (1997: 203) tento spôsob výučby pomôže učiacim sa zvládať rôzne doplnovacie úlohy, kde majú doplniť správny tvar slovesa, ktorý majú v zátvorke, ale to neznamená, že daný cudzí jazyk ovládajú a vedia ho používať.

Obrázok 1. Schéma tradičného spôsobu výučby gramatiky.

Aj keď sa takýto spôsob výučby gramatiky môže zdať rýchly, efektívny a účinný, štúdie Petrovitza (1997), Nunana (1998) či Andersona (2006) zdôrazňujú potrebu kontextu⁴ vo výučbe gramatiky angličtiny. Nunana (1998) tvrdí, že namiesto prezentovania gramatiky formou izolovaných viet a úloh, ktoré sa zameriavajú na opakovanie a manipuláciu s gramatickými javmi, učiaci sa potrebujú „príležitosti, aby videli systematické vzťahy, ktoré existujú medzi formou, významom a použitím jednotlivých gramatických štruktúr“ (1998: 102). Nunan (1998) ďalej uvádza, že gramatika a kontext spolu často súvisia a to tak, že kontext a účel komunikácie ovplyvňujú výber gramatických štruktúr.

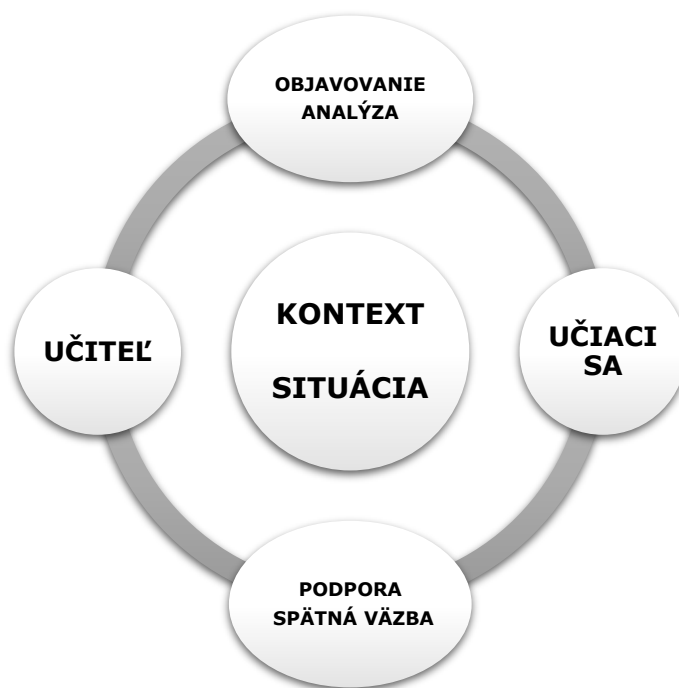
Na základe prečítanej literatúry, výskumných štúdií z oblasti výučby gramatiky angličtiny (napr. Borg 1999; Woolley/Benjami/Williams Woolley 2004; Svalberg 2005; Moini 2009; Phipps/Borg 2009) a aj vlastného výskumu v rámci diplomovej práce (Masaryk 2012) považujem učenie sa objavovaním⁵ za aktuálnu a diskutovanú tému vo výučbe cudzích jazykov. Tento prístup k výučbe je často používaný vo výučbe prírodovedných predmetov a reflektuje na konštruktivistické teórie, ktoré podľa Tureka (2010: 387) patria medzi „najmodernejšie, najvplyvnejšie a najvýznamnejšie smery v didaktike“. Podľa Tureka (2010) sa konštruktivizmus snaží prekonať tradičný spôsob výučby a predstavuje skôr spôsob uvažovania, ako jednoznačnú pedagogickú koncepciu. Štepánik (2015) ďalej uvádza, že aplikovanie konštruktivismu do výučby vyžaduje činnosti učiteľov a učiacich sa, ktoré zdôrazňujú nerutinné a nemechanické aktivity a aktívne zapojenie učiacich sa do vyučovacieho procesu. Woolleyová et al. (2004) uvádzajú, že konštruktivistické prístupy sú preferované aj v štátnych vzdelávacích štandardoch napr. vo Veľkej Británii či Spojených štátoch amerických. Tiež ich možno vidieť aj v Štátnom vzdelávacom programe pre gymnáziá (ISCED 3) Slovenskej republiky, či Rámcovom vzdelávacom programe pre gymnáziá Českej republiky.

V didaktike cudzích jazykov je učenie sa objavovaním označované za techniky, ktoré sa nachádzajú medzi deduktívnym a induktívnym prístupom k výučbe a v ktorých je dôraz na formu kombinovaný s vyvodzovaním z príkladov (Gollin 1998: 88). Podľa Gollinovej (1998) pri tomto spôsobe výučby učiteľ navodí kontext alebo situáciu a s využitím kontrolných otázok zisťuje porozumenie formy, významu a použitia danej gramatickej štruktúry (viď obrázok 2). Gollinová (1998) ďalej uvádza, že učiaci sa pracujú v pároch alebo malých skupinách a aktívne riešia úlohy, nezávisle od učiteľa.

---

⁴ Anderson (2006: 102) opisuje kontext ako „tie časti vety, odstavca alebo textu atď. nachádzajúce sa v tesnej blízkosti daného slova alebo úryvku, ktoré určujú jeho presný význam“. Anderson uvádza, že kontext je kľúčom k porozumeniu.

⁵ Tiež označované aj ako bádateľsky orientovaná výučba.

Obrázok 2. Schéma učenia sa gramatiky objavovaním.

2 Výskumy zaoberajúce sa presvedčením učiteľa

Táto kapitola predstavuje niektoré súčasné výskumné štúdie z oblasti skúmania presvedčenia učiteľa a spôsobov výučby gramatiky angličtiny ako cudzieho jazyka. Vzhľadom na to, že viaceré štúdie (napr. Richardson 1996) naznačujú prepojenie medzi presvedčením učiteľov a ich činnosťami vo výučbe, v tomto prehľade budú zahrnuté štúdie, ktoré skúmajú (a) presvedčenie učiteľov o spôsobe výučby gramatiky a (b) činnosti učiteľov pri výučbe gramatiky. Z pohľadu mojej dizertačnej práce sa prevažne zaujímam o dva konkrétne spôsoby výučby gramatiky – tradičný spôsob výučby a učenie sa gramatiky objavovaním.

Štúdie, prezentované v tomto prehľade boli publikované v akademických žurnáloch zameraných na vzdelávanie. Tieto výskumy boli uskutočnené v rôznych sociálnych a pedagogických kontextoch, či už v jednojazyčných alebo mnohojazyčných triedach. Bolo problematické nájsť štúdie, ktoré by priamo súviseli s cieľom môjho pripravovaného výskumu zameraného na výučbu gramatiky na stredných školách (ISCED 2 a 3). Všetky prezentované výskumy boli publikované v anglickom jazyku. Výskumné štúdie sú v tejto práci rozdelené do troch hlavných skupín podľa zamerania a cieľa výskumu.

2.1 Štúdie zamerané na rozdiely medzi presvedčením učiteľov o gramatike a ich činnosťami vo výučbe

V tejto kapitole predstavujem štúdie, ktoré zisťovali, porovnávali a popisovali vzťah medzi presvedčením učiteľov a ich činnosťami vo výučbe. Tieto štúdie používali kvantitatívne aj kvalitatívne výskumné metódy, s rôznym počtom respondentov.

Cieľom štúdie Borga (1998, 1999), Phippsa a Borga (2009) bolo preskúmať vzťah medzi presvedčením učiteľov a ich činnosťami vo výučbe. Tieto štúdie boli uskutočnené v rôznych kultúrnych kontextoch a vzdelávacích inštitúciách, takmer všetci učители, ktorí sa štúdií zúčastnili, boli rodení používatelia angličtiny a skúsení učители angličtiny ako cudzieho jazyka. Metóda pozorovania bola použitá na zistenie spôsobu a priebehu výučby gramatiky. Následne informácie získané z týchto pozorovaní boli použité pri interview.

Podobný prístup použili aj Uysal a Bardakci (2014), ktorí vo svojom výskume tiež porovnávali presvedčenie učiteľov a ich činnosti vo výučbe týkajúce sa výučby gramatiky. Ich výskumu sa zúčastnili náhodne vybraní učители angličtiny ako cudzieho jazyka v Turecku. Zúčastnení učители neboli rodení používatelia angličtiny a pôsobili na štátnych základných školách. Vo výskume boli použité dotazníky a následne boli urobené interview s vybranými učiteľmi.

Výsledky týchto štúdií ukázali, že presvedčenie učiteľov nenaznačuje to, akým spôsobom budú pristupovať k výučbe gramatiky v triedach. Učiteľ v Borgovej štúdií (1998) zakladal svoje rozhodnutia na pocity, ako učiáci sa budú reagovať na jednotlivé aktivity v konkrétnej triede. Ďalšia učiteľka z Borgovej štúdie (1999) uviedla, že napriek tomu, že preferovala učenie sa objavovaním, vo výučbe používala rovnako deduktívny prístup aj induktívny prístup k výučbe gramatiky. Rovnako aj učiteľka z Phippsovej a Borgovej štúdie (2009) využívala viac tradičný spôsob výučby gramatiky, aj keď učenie sa objavovaním považovala za ideálny spôsob výučby gramatiky. Podobne aj učители, ktorí sa zúčastnili dotazníkového výskumu Uysala a Bardakciho (2014), uprednostňovali tradičný spôsob výučby gramatiky, ich presvedčenie bolo prevažne konzervatívne a boli presvedčení, že angličtina sa nedá naučiť bez toho, aby bola gramatika vysvetlená a precvičená.

Závery týchto štúdií ukazujú, že učители zakladali svoje rozhodnutia (a) na ich predchádzajúcich skúsenostiach s učením sa a výučbou cudzích jazykov; (b) na presvedčení, že učiáci sa na rôznych jazykových úrovniach očakávajú a potrebujú výklad gramatiky; (c) na externých faktoroch, za ktoré bola považovaná prevažne časová náročnosť spájaná s učením sa

objavovaním - tak na prípravu, ako aj na samotnú prácu v triede; (d) na ich presvedčení, že učenie sa gramatiky objavovaním učiaci sa vnímajú prevažne ako precvičovanie receptívnych zručností, než ako učenie sa gramatiky; (e) na kultúre a systéme vzdelávania v danej krajine.

2.2 Štúdie porovnávajúce presvedčenia začínajúcich a skúsených učiteľov o gramatike a ich činnosti vo výučbe

Ďalší pohľad na presvedčenie učiteľov a ich činnosti vo výučbe poskytujú štúdie, ktoré porovnávali začínajúcich učiteľov a skúsených učiteľov. Woolleyová et al. (2004) navrhli nástroj na meranie presvedčenia učiteľa (*the Teacher Beliefs Survey*)⁶, ktorý „meria zmeny v presvedčení učiteľa vzťahujúce sa na konštruktivistické a tradičné prístupy k výučbe“ (2004: 320). Tento dotazník bol pilotovaný v Pensylvánii, USA, na 61 študentoch učiteľstva a 137 skúsených učiteľoch. Cieľom tejto pilotáže bolo porovnať presvedčenie týchto dvoch skupín učiteľov. Výsledky ukázali, že presvedčenie študentov učiteľstva bolo prevažne „poznačené pozorovaním ich vlastných učiteľov“ (2004: 327), zatiaľ čo presvedčenie skúsených učiteľov bolo založené na ich teoretických a praktických pedagogických vedomostiach a skúsenostiach.

Rovnaké zistenia priniesla aj prípadová štúdia Farrella a Bennisovej (2013), ktorá sa uskutočnila na jazykovej akadémii pre dospelých v Kanade a zúčastnili sa jej jeden skúsený a jeden začínajúci učiteľ angličtiny ako cudzieho jazyka. Dáta pre túto štúdiu boli zbierané počas jedného týždňa z rôznych zdrojov pre každého účastníka výskumu - nezúčastnené pozorovanie; interview, ktoré sa konali pred a po výučbe; dotazník. Dotazník sa zameriaval na tri oblasti a to (a) účinnú výučbu cudzích jazykov; (b) spôsob prezentovania gramatiky; (c) precvičovanie gramatiky. Obidvaja učitelia v tomto dotazníku vyjadrili „silnú podporu induktívnemu prístupu, v porovnaní s deduktívnym prístupom, založenú na presvedčení, že pravidlá, ktoré sú objavené sa uchovávajú dlhšie“ (2013: 166).

Výsledky prípadovej štúdie Farrella a Bennisovej (2013) odhalili, že presvedčenie skúseného učiteľa bolo vo väčšine v súlade s jeho činnosťami vo výučbe. Naopak, činnosti vo výučbe začínajúceho učiteľa sa výrazne rozchádzali s jeho presvedčením. Podľa Farrella a Bennisovej (2013) začínajúci učiteľ vo veľkej miere experimentoval s rôznymi prístupmi a technikami vo výučbe a zakladal svoje rozhodnutia na tom, čo učiaci sa chceli. Na strane druhej, skúsený učiteľ svoje rozhodnutia zakladal na svojich pedagogických vedomostiach a skúsenostiach a na tom, čo učiaci sa potrebovali.

---

⁶ Pre podrobný popis tohto dotazníka vid' Woolleyová a kol. (2004: 321-327).

2.3 Štúdiá skúmajúca vplyv intervencie na výučbu gramatiky angličtiny

Ako jedna z podstatných štúdií pre moju dizertačnú prácu, z pohľadu výskumného designu ako aj z pohľadu zamerania výskumu, sa javí prípadová štúdiá z Libanonu, ktorú uskutočnila Svalbergová (2005). V tejto štúdií Svalbergová hodnotila vhodnosť prístupu zvyšovania povedomia⁷ na výučbu gramatiky v konkrétnom pedagogickom kontexte. Jej štúdie sa zúčastnili štyria stredoškolskí učitelia. Intervencia spočívala v tom, že títo učitelia po dobu štyroch týždňov implementovali súbor úloh na zvyšovanie povedomia zameraných na gramatiku do svojej výučby. Svalbergová následne analyzovala názory učiteľov a reakcie učiacich sa.

Výsledky Svalbergovej (2005: 183) výskumu upozorňujú na (a) rozdiely medzi terminológiou používanou v rámci aktivít na zvyšovanie povedomia a terminológiou používanou štátnym vzdelávacím programom; (b) časovú náročnosť týchto aktivít; (c) nezodpovedané otázky učiacich sa počas týchto aktivít. Napriek týmto výhradám, učitelia vyjadrili podporu induktívnemu prístupu k výučbe gramatiky, analytickej povahe úloh a aktívnemu zapojeniu učiacich sa. Rovnako aj reakcia učiacich sa bola pozitívna, vo výučbe spolupracovali a boli motivovaní. Učitelia uviedli, že postupne pozorovali zvyšujúci sa záujem učiacich sa o tieto úlohy (2005: 177-179).

Záver

V tejto štúdií som predstavil hlavné oblasti môjho dizertačného projektu, ktorý sa zaoberá spôsobmi výučby gramatiky angličtiny ako cudzieho jazyka na stredných školách na Slovensku so zameraním na učiteľov. Rovnako som predstavil niektoré kľúčové štúdie, ktoré sú podstatné či už pre zistenia, ktoré priniesli alebo z hľadiska výskumného designu. Ako tieto výskumy ukázali, spôsob výučby gramatiky je v súčasnosti aktuálna a diskutovaná téma v oblasti výučby cudzích jazykov. Vzhľadom na to, že neboli nájdené štúdie, ktoré by sa zaoberali touto problematikou na Slovensku alebo v Českej republike, vidím to ako priestor pre môj dizertačný výskum. Na základe správ NÚCEMu usudzujem, že táto téma by si zaslúžila aj väčší záujem odbornej verejnosti hlavne na Slovensku. Verím, že pre čitateľov, ktorí nie sú bližšie oboznámení s problematikou výučby gramatiky cudzích jazykov je tento článok prínosný.

---

⁷ Zvyšovanie povedomia (*consciousness-raising*) je definované ako termín označujúci „snahu primäť učiacich sa uvedomovať si existenciu špecifických lingvistických prvkov v danom cudzom jazyku“ (Ellis 1997: 85). Svalbergová (2005: 171) chápe zvyšovanie povedomia ako „snahu primäť učiacich sa vnímať, ako sa jazyk používa bez ohľadu na to, či mali o tom predchádzajúce vedomosti“.

Bibliografia

- 1 Anderson, Jeff (2006): Zooming in and zooming out: putting grammar in context into context. -In: *The English Journal*, 28-34.
- 2 Borg, Simon (1998): Teachers' pedagogical systems and grammar teaching: a qualitative study. -In: *TESOL Quartely*, 9-38.
- 3 Borg, Simon (1999): Teachers' theories in grammar teaching.- In: *ELT Journal*, 157-167.
- 4 Borg, Simon (2003): Teacher cognition in language teaching: a review of research on what language teachers think, know, believe, and do. -In: *Language Teaching*, 81-109.
- 5 Breen, Michael, Hird, Bernard, Milton, Marion, Oliver, Rhonda, & Thwaite, Anne (2001): Making sense of language teaching: teachers' principles and classroom practices.- In: *Applied Linguistics*, 470-501.
- 6 Cook, Vivian (2001): *Second language learning and language teaching*. London: Arnold.
- 7 Cullen, Richard (2008): Teaching grammar as a liberating force.- In: *ELT Journal*, 221-230.
- 8 Ellis, Rod (1997): *Second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- 9 Farrell, Thomas S.C., & Bennis, Karen (2013): Reflecting on ESL teacher beliefs and classroom practices: a case study.- In: *RECL Journal*, 163-176.
- 10 Gollin, Jacqueline (1998): Key concepts in ELT.- In: *ELT Journal*, 88-89.
- 11 Greenbaum, Sidney/Nelson, Gerald (2002): *An introduction to English grammar*. London: Pearson Education.
- 12 Harmer, Jeremy (2007): *The practice of English language teaching*. Harlow: Pearson Education Limited.
- 13 Hedge, Tricia (2000): *Teaching and learning in the language classroom*. Oxford: Oxford University Press.
- 14 Hos, Rabia, & Kekec, Mustafa (2014): The mismatch between non-native English as a foreign language (EFL) teachers' grammar beliefs and classroom practices.- In: *Journal of Language Teaching and Research*, 80-87.
- 15 Mareš, J., Slavík, J., Svatoš, T., Švec, V. (1996): *Učitelovo pojetí výuky*. Brno: Masarykova univerzita

- 16 Masaryk, Ľuboš (2012): Teachers' perception and attitude to an inductive / discovery approach to the teaching of grammar in secondary schools in Slovakia. (nepublikovaná diplomová práca). Brighton: University of Sussex.
- 17 Mohammed, Abdel -Moneim M. (1993): Towards a learner-centred technique of teaching grammar.- In: *The Language Learning Journal*, 59-63.
- 18 Moini, M. Raouf (2009): The impact of EFL teachers' cognition on teaching foreign language grammar.- In: *Pazhuhesh-e Zabanha-ye Khareji*, 141-164.
- 19 NÚCEM. (2009): *Vyhodnotenie externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky v školskom roku 2008/2009. Záverečná správa*. Dostupné na: Národný ústav certifikovaných meraní:
http://www.nucem.sk/documents//25/maturita_2009/vysledky_a_vyhodnotenie/Vyhodnotenie_EC_a_PFIC_MS_09__NUCEM.pdf
- 20 Nunan, David (1998): Teaching grammar in context. – In: *ELT Journal*, 101-109.
- 21 Petrovitz, Walter (1997): The role of context in the presentation of grammar. In: *ELT Journal*, 201-207.
- 22 Phipps, Simon, & Borg, Simon (2009): Exploring tensions between teachers' grammar teaching beliefs and practices.- In: *Science Direct*, 380-390.
- 23 Průcha, Jan (2009): *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. (2016): Dostupné na: Výskumný pedagogický ústav v Praze:
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>
- 24 Richardson, V. (1996): The role of attitudes and beliefs in learning to teach. -In: J. Sikula, *Handbook of research on teacher education* (pp. 102-119). New York: Simon and Schuster Macmillan.
- 25 Short, Megan (2011): An exploration of teachers' beliefs about grammar.- In: T. Le, Q. Le, & M. Short, *Language and literacy education in a challenging world* (pp. 79-89). Hauppauge: Nova Sciece Publishers.
- 26 Svalberg, Agneta M.-L. (2005): Consciousness-raising activities in some Lebanese English language classrooms: teacher perceptions and learner engagement. -In: *Language Awareness*, 170-190.

- 27 Swan, Michael (2005): *Practical English usage*. Oxford: Oxford University Press. *Štátny vzdelávací program pre gymnáziá*. (2018): Dostupné na: Štátny pedagogický ústav SR: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf
- 28 Štěpaník, Stanislav (2015): Konstruktivismus a jeho didaktické implikace ve vyučování českého jazyka.- In: *Čeština doma & ve světě*, 11-22.
- 29 Švec, Vlastimil (2014): *Znalostní báze učitelství*. Brno: Masarykova univerzita.
- 30 Thornbury, Scott (2005): *Uncovering grammar*. Oxford: Macmillan.
- 31 Turek, Ivan (2010). *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition.
- 32 Ur, Penny (2012): *A Course in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 33 Uysal, Hacer H./Bardakci, Mehmet (2014): Teacher beliefs and practices of grammar teaching: focusing on meaning, form, or forms?- In: *South African Journal of Education*, 1-16.
- 34 Verloop, N., Van Driel, J./Meijer, P. (2001): Teacher knowledge and the knowledge base of teaching.- In: *International Journal of Educational Research*, 441-461.
- 35 Williams, Marion/ Burden, Robert (1997). *Psychology for language teachers: a social constructivist approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 36 Woolley, Sandra L., Benjamin, Woan-Jue. J., & Williams Woolley, Anita (2004): Construct validity of a self-report measure of teacher beliefs related to constructivist and traditional approaches to teaching and learning.- In: *Educational and Psychological Measurement*, 319-330.